

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะ เสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย อันประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งครอบคลุม เรื่องการศึกษา วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทดลองศึกษาขั้นต้น การสร้างเครื่องมือ การกำหนดแหล่งข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล มีสาระดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการนำนโยบาย เร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษาไปปฏิบัติในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยที่ เน้นหนักในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพหรือ เชิงคุณลักษณะ (Qualitative Research) และเป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เป็นรายกรณีศึกษา (Case Study) ประกอบกัน ขั้นตอนสำคัญ ๆ จึงประกอบด้วย

1. การศึกษาวิเคราะห์เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนด ประเด็นของการศึกษาวิจัยหรือกรอบของแนวความคิดในการวิจัย (Research Framework) โดยเริ่มต้นศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการนำนโยบาย ปฏิบัติ จากบทความ วารสาร และหนังสือทั้งของไทยและต่างประเทศ รวบรวมแนวความคิด ที่นำจากการศึกษาดังกล่าวมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นได้ศึกษาเพิ่มเติม โดยการ เดินทางไปพบกับท่านผู้รู้ที่ เขียนบทความลงพิมพ์ เผยแพร่แนวทางการศึกษา เกี่ยวกับนโยบาย

ทั้งที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในขั้นสุดท้าย ผู้วิจัยได้ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และกำหนดประเด็นของการศึกษาวิจัยขึ้น ซึ่งจะเสนอในรายละเอียดในขั้นการสร้างเครื่องมือต่อไป

2. การทดลองศึกษาขั้นต้น

ผู้วิจัยได้ทดลองศึกษาขั้นต้นเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพจริงของการนำนโยบายเร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษาไปปฏิบัติ กล่าวคือ ในระดับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษา เช่น รายงานผลการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พ.ศ. 2525-2534 คำบรรยายในโอกาสต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย โดยเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นายสมชัย วุฒิปรีชา ศึกษาแนวทางปฏิบัติงานของหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ศึกษาถึงภูมิหลังความเป็นมาของนโยบายเร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษา เพื่อให้ได้ภาพรวมของที่มาและแนวความคิด ตลอดจนแนวปฏิบัติโดยทั่วไปของนโยบายดังกล่าว

ส่วนในระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยขอสัมภาษณ์อดีตของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี แนวทางคำถามซึ่งใช้ในการทดลองศึกษาขั้นต้นนี้ ได้ใช้ประเด็นของการศึกษาวิจัยที่กำหนดไว้แล้วเป็นสำคัญ ผู้วิจัยนำผลที่ได้มากำหนดองค์ประกอบของการสร้างเครื่องมือสำหรับการศึกษาวิจัยในขั้นต่อไป

3. การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการศึกษาวิจัยให้สอดคล้องกับกรอบและประเด็นของแนวความคิดในการศึกษาวิจัยที่กำหนดไว้ มีเครื่องมือสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์ (2) แบบวิเคราะห์เอกสาร (3) แบบสำรวจรายการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ การสร้างเครื่องมือและโครงสร้างของเครื่องมือมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 แนวทางการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล มีแนวทางปฏิบัติโดยเริ่มจากการนำประเด็นหรือกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในขั้นที่ 1 และผลจากการทดลองศึกษาขั้นต้น ในขั้นที่ 2 มาดำเนินการวิเคราะห์เพื่อหาข้อบ่งชี้ หรือลักษณะเฉพาะของข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวมแล้ว กำหนดว่าข้อมูลลักษณะใด ควรเก็บรวบรวมด้วยวิธีการอย่างไร ในขั้นต่อไปจึงจำแนกลักษณะของข้อมูลตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และในขั้นสุดท้ายจึงได้ดำเนินการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรอบแนวความคิดและประเด็นของการศึกษาวิจัยที่เป็นหลักสำคัญของการสร้างเครื่องมือสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. วิธีการรับนโยบายและแนวทางปฏิบัติจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. วิธีการนำนโยบายและแนวทางปฏิบัติจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติไปทำความเข้าใจกันภายในจังหวัด-
3. การปฏิบัติการและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
4. ระบบการติดตามควบคุมกำกับและประเมินผล
5. มาตรการในการให้คุณให้โทษ
6. วิธีการสร้างความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานตามนโยบายและแนวทางปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
7. ผู้นำในการนำนโยบายไปปฏิบัติ
8. การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก

3.2 โครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับกรอบและประเด็นหลักของการวิจัยในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เครื่องมือที่สร้างขึ้นนี้มี 3 แบบ ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ (2) แบบวิเคราะห์เอกสาร (3) แบบสำรวจรายการปฏิบัติ มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบที่ใช้รวบรวมข้อมูลในระดับสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัด มีลักษณะดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่อง
การดำรงตำแหน่ง เมื่อปีงบประมาณ 2528 และตำแหน่งในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 สอบถามผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด เกี่ยวกับการ
การรับนโยบายและการดำเนินงานภายหลังที่ได้รับนโยบายไปแล้ว เช่น ท่านทราบนโยบายแนวทาง
ปฏิบัติจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อย่างไร หลังจากที่ท่านรับนโยบาย
แล้ว ได้นำไปทำความเข้าใจกันภายในจังหวัดอย่างไร มีการปฏิบัติและการดำเนินการภายหลัง
ที่นำนโยบายไปทำความเข้าใจกันแล้วอย่างไรบ้าง

ส่วนที่ 3 สอบถามผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด
หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับทราบนโยบายแนวทางปฏิบัติและ
การดำเนินการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ภายหลังที่ได้รับทราบนโยบายไปแล้ว เช่น
ท่านทราบนโยบาย แนวทางปฏิบัติตามนโยบายได้อย่างไร ข้อความนโยบายกำหนดไว้ว่าอย่างไร
ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า "คุณภาพการประถมศึกษา" ว่าอย่างไร สำนักงานการประถม
ศึกษาจังหวัด โดยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดได้นำนโยบายไปทำความเข้าใจกับ
หน่วยงานในสังกัดอย่างไร มีการปฏิบัติและการดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายภายหลังที่นำ
นโยบายมาทำความเข้าใจกันแล้วอย่างไรบ้าง (ดูตัวอย่างเครื่องมือจากภาคผนวก ก)

3.2.2 แบบวิเคราะห์เอกสาร

แบบวิเคราะห์เอกสาร สำหรับวิเคราะห์เอกสารในระดับ
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จำแนกออกได้ 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 สำหรับสำรวจ
ประเภทหรือรายการของเอกสาร ส่วนที่ 2 สำหรับสรุปประเด็นสำคัญในเอกสารแต่ละรายการ
(ดูตัวอย่างเครื่องมือในภาคผนวก ข)

3.2.3 แบบสำรวจรายการปฏิบัติ

แบบสำรวจรายการปฏิบัติ สำหรับสำรวจรายการปฏิบัติในระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เครื่องมือสำรวจรายการปฏิบัติ ใช้สำรวจเกี่ยวกับรายการที่ปฏิบัติหรือไม่ได้ปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นตามกรอบและประเด็นหลักของการศึกษาวิจัย เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้สำรวจรายการปฏิบัติต่าง ๆ ด้วยตนเอง (ดูตัวอย่างภาคผนวก ๕)

4. แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีแหล่งข้อมูลในลักษณะผสมผสานกันทั้งที่เป็นบุคคล เป็นแผนงาน โครงการ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาระดำเนินงานในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ในระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ประชากรที่เป็นแหล่งข้อมูลในสำนักงานของแต่ละจังหวัด ประกอบด้วย ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ หัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่ หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป หัวหน้าฝ่ายการเงินและพัสดุ หัวหน้าฝ่ายนิเทศการศึกษา และหัวหน้าฝ่ายแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทั้ง 5 จังหวัดในขอบข่ายการวิจัยนี้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบเอกสาร ดำเนินการวิเคราะห์เอกสาร เหตุการณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองตาม เครื่องมือ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพและกรณีศึกษาที่ได้สร้างขึ้น ในการดำเนินงานจะขอความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในแต่ละจังหวัดที่เลือกเป็นกรณีศึกษา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีจัดกลุ่มกิจกรรมการดำเนินงานตามลำดับเชิงประวัติศาสตร์และพฤติกรรมที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน มีคำอธิบายประกอบความเรียงตามกรณีและประเด็นการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกเป็นรายการเฉพาะการปฏิบัติงานตามนโยบายเร่งรัดคุณภาพการประถมศึกษาที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ลพบุรี นครสวรรค์ พระนครศรีอยุธยา และนครปฐม ตามลำดับตามกรอบประเด็นของการวิจัยที่กำหนดไว้